

Лариса МАРЧУК

Кахельні килими Львівських під'їздів

Львів відкритий для всіх. Це не лише гасло туристичного міста, це ключ для кожного, хто любить Львів і прагне щораз пізнати його через найнесподіваніші й закриті від загалу місця й куточки.

Викладач інституту архітектури університету «Львівська політехніка» Тетяна Казанцева разом зі студентами мандрують... під'їздами старих будинків Львова і фотографують кахельні мозаїчні підлоги, замальовують візерунки «килимів», систематизують і описують їх.

— Сьогодні навіть таку роботу виконати непросто, — розповідає Тетяна Казанцева. — Під'їзди зачинені на кодові замки, і мешканці з недовірою ставляться до наших пояснень, до того ж кахельні підлоги часто перебувають у занедбаному стані, забруднені. Іноді доводиться самим витирати, мити їх, аби зафіксувати візерунок.

Львівському мистецтвознавцю Олесю Нозі, який у 1980–1990-х роках дослідив і склав картотеку кахельних і мозаїчних підлог у столітніх будинках Львова, пощастило більше. Бо вже в наш час, а це за 35 років, виявилася втраченою чимала кількість візерункових підлог. На жаль, метлаську плитку в під'їздах нищать через незнання, невігластво грошовитих власників будинків. Її просто розбивають і викидають, натомість кладучи сучасну. А от реставратори переконують, що старовинна плитка довговічна, якщо, звісно, її зумисне не руйнувати. Та й спеціального догляду вона не потребує.

— Метласька плитка була доступною, недорогою й зручною в користуванні. Тому саме їй надавали перевагу, майстерно викладаючи підлоги парадних під'їздів і вестибюлів будинків, які в архітектурі класифікують як прибуткові або чиншові, — зауважила Тетяна Казанцева.

Прибутковий будинок як вид житла започатковано в Східній Європі ще наприкінці XVIII століття. А час його розквіту припав на другу половину XIX — початок XX століття. Суцільна забудова великих міських масивів прибут-

ковими будинками визначала обличчя таких центрально-європейських столиць, як Берлін, Відень, Варшава і Львів.

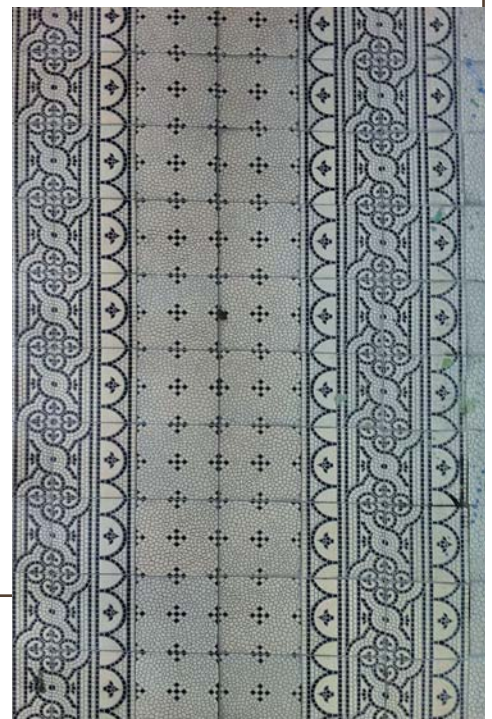

Будівля Національного лісотехнічного університету (Львів).
Архітектор Іван Левинський

— У Львові на ці роки припадає розквіт діяльності українського будівничого Івана Левинського. Це був час будівельного буму, — розповів дослідник Олесь Нога.

Усе, що спорудив у Львові Іван Левинський, нині є неоціненним скарбом нашої вітчизняної будівельної й архітектурної справи. Про його титанічну працю Олесь Нога написав книгу «Іван Левинський — архітектор, підприємець, меценат», в якій опублікував свої наукові дослідження щодо розвитку місцевої будівельної імперії Левинського, відкриття в Галичині фабрик і заводів, котрі конкурували із західними підприємствами — німецькими, австрійськими, чеськими.

Західні землі України, що перебували під пануванням Австро-Угорської імперії, пізніше Польщі, цими державами розглядались як провінційний сировинно-аграрний регіон. А тому в Галичині

цілеспрямовано гальмувалися будь-які спроби відкрити місцеве підприємство, завод чи фабрику. Привілеї і монополне становище надавали австрійським фірмам. Якщо хтось порушував ці державні циркуляри, діставав дуже серйозні покарання – грошові штрафи або й ліквідацію підприємства. Однак галичани всіма можливими і неможливими шляхами намагалися обійти ці заборони. А львівський архітектор Іван Левинський, людина підприємлива і винахідлива, до того ж найбагатша у Львові, створив свою будівельно-промислову імперію.

Фірма Левинського побудувала дев'яносто різних споруд у своєму краї. Завдяки розквіту вітчизняної будівельної галузі розвивалися суміжні художньо-ужиткові ремесла. Відтак на Всесвітній виставці в Парижі 1900 року Королівство Галичини та Володимирії було представлено окремим Галицьким розділом у Австрійському відділі. Його організацією займався Політехнічне товариство. Українська делегація як рівноправна прибула до Парижа на урочистості під жовто-блакитним стягом.

Західна Європа вже мала півстолітній досвід виробництва метласької плитки, коли її тільки почали виготовляти на фабриці Левинського у Львові. Тоді ж крамниці були переповнені високоякісною метлаською плиткою сорока європейських фірм. Тому львівська фабрика обмежувалася випуском плиток з нескладним геометричним або рослинним малюнком. Іван Левинський заслуговує на повагу вже через саме існування такого виробництва у Львові за умов жорсткої конкуренції. Керамічні підлоги марки його фабрики відзначалися високим технічним рівнем, цікавими орнаментальними схемами, своєрідним поєднанням кольорів у візерунках. Особливий орнамент мала плитка, виготовлена для великих коридорів і сходових клітин будинків. Зразки її зберігаються у фонді Львівського музею етнографії та художнього промыслу.

Тетяні Казанцевій зі студентами кахельні підлоги з візерунком вдалося віднайти і зафіксувати в одному з чиншових будинків. На плитці зображені характерні для цього краю латаття, волошки, маки. На багатьох килимах метлаських плиток дослідники зафіксували нанесені рекламні оголошення, дати спорудження чиншових будинків або прізвища власників.

– Коли потрапляєш у такий будинок, де чудово збереглися візерунки на кахельній підлозі, й світло з вулиці оживляє цей барвистий килим під ногами, – це творить естетику радості довілля, – каже Тетяна Казанцева. – І мої студенти вчать сприймати і відтворювати її, бо всяке ужиткове мистецтво робить нас кращими і не байдужими до того, що відбувається навколо нас.

«Така плитка є мало не в кожному австрійському будинку. Вона не була чимось недоступним і неймовірно дорогим на той час. Це елемент естетики, якої люди потребували. Вона цікава не як поодинокі зразки, а як цілий пласт ужиткового мистецтва, – розповідає громадський діяч, президент Благодійного фонду «Збереження історико-архітектурної спадщини міста Львова» Андрій Салюк. І додає: «Якщо щось триває більш ніж 100 років, маю на увазі декоративні елементи, а не архітектуру, то можна сказати, що воно є вічним».

Мозаїчну плитку можна знайти у тих містах України, які колись входили до Австро-Угорщини: Івано-Франківську, Тернопіль, Чернівцях, а також у менших містечках – наприклад, Коломиї. У Німеччині, Австрії, Польщі таку плитку виготовляють і нині. Коштує вона недорого – від 6 до 25 євро за одиницю, але попри те нею активно оздоблюють сучасні будинки.

Дати січень 1920

Національному академічному драматичному театру імені Івана Франка – 95 років

Театр розпочав свою діяльність 1920 року у Вінниці. А 1926-го оселився за своєю сучасною столичною адресою – в колишньому приміщенні театру Соловцова, спроектованому понад 100 років тому Е. Брадтманом та Г. Шлейфером.

Будівля театру «Соловцов» на початку XX століття

Від перших днів і аж до 1964 року трупою керував видатний режисер і актор Гнат Юра. Історія франківців осяяна іменами лицедіїв – Наталії Ужвій, Амвросія Бучми, Поліни Нятко, Юрія Шумського,

Мар'яна Крушельницького, Ольги Кусенко, Аркадія Гашинського, Віктора Цимбаліста, Нонни Копержинської. І, звісно, попереднього художнього керівника – незабутнього Богдана Ступки.

П'єсою-візитівкою театру є «Украдене щастя» Івана Франка. Перша прем'єра вистави відбулася 1940 року в постановці Гната Юри. Версія Сергія Данченка народилася 1979-го, витримавши понад 300 показів. До слова, саме Данченко за двадцять три роки керування трупою вивів український театр на європейський рівень, виховав акторів-особистостей, котрі нині є гордістю української культури.

З 2012 року колектив очолює відомий режисер Станіслав Мойсєєв.